

Lekarze weterynarii

- ofiary zbrodni stalinowskich i hitlerowskich

Martyrologia polskich lekarzy weterynarii wpisana jest w dramat, który rozpoczął się 23 sierpnia 1939 r. W tym dniu Związek Sowiecki i Niemcy podpisały tajny traktat o nieagresji nazwany paktem Ribbentrop – Mołotow.

Traktat ten ustanowił sojusz III Rzeszy i Związku Sowieckiego i zawierał zapis o udziale Armii Czerwonej w agresji na Polskę przyzwalając na zajęcie połowy terytorium Rzeczypospolitej.

Niemcy zagarnęli 188 tysięcy kilometrów kwadratowych powierzchni naszego kraju z 21,8 mln ludności, a ZSRR 202 tysiące kilometrów kwadratowych z 13,4 mln ludności.

Hitlerowi traktat ten dawał możliwość agresji na Polskę, co wykorzystał dnia 01.09.1939r. przekraczając jej granice i rozpoczynając II wojnę światową. Inne historyczne daty, które przyjmuje się za początek II wojny światowej w tym wypadku nie mają znaczenia. Słowacy przekroczyli granicę Polski 9 września, a Armia Czerwona dokonała agresji na Polskę 17 września 1939 r.

Ponieważ w dniu dzisiejszym obchodzimy w Mogilnie 71 rocznicę Zbrodni Katyńskiej pierwszą część wykładu poświęcimy polskim lekarzom weterynarii oficerom Wojska Polskiego, którzy dostali się do niewoli sowieckiej i zostali zamordowani „na nieludzkiej ziemi”.

Rola lekarzy weterynarii, którzy służyli w Wojsku Polskim w okresie międzywojennym oraz w czasie wojny obronnej w 1939 r.

Zawód lekarza weterynarii był elitarnym zawodem zaufania publicznego. Większość absolwentów uczelni weterynaryjnych po ukończeniu studiów w Warszawie, Lwowie, Dorpacie, Berlinie, rozpoczynała pracę w państwowej administracji gdzie zwykle była oddelegowana do zwalczania chorób zakaźnych zwierząt lub rozpoczynała pracę w rzeźniach w celu praktycznego zapoznania się z wykonywaniem zawodu.

Następnym etapem zdolnych do służby wojskowej lekarzy weterynarii było ich wcielanie do wojska. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. lekarze weterynarii Polacy służyli w wojsku austriackim, niemieckim i rosyjskim przechodząc do Wojska Polskiego. Stanowili oni wówczas kadrę oficerską i służyli głównie w formacjach, które swoje działania opierały na koniach.

W roku 1920 została utworzona przez Ministra Spraw Wojskowych
Centralna Szkoła Jazdy z siedzibą w Grudziądzu.

W roku 1923 przemianowana na Centralną Szkołę Kawalerii

Szkoła Podchorążych Rezerwy Kawalerii rozpoczęła działalność
od września 1925 r.

Oddziały konne zachowały relatywnie duże znaczenie w armii polskiej.

W okresie międzywojennym w skład Wojska Polskiego wchodziło 27 pułków ułanów, 3 pułki szwoleżerów i 10 pułków strzelców konnych. W latach 1937-1939 przeorganizowano 10 brygadę kawalerii i 1 pułk strzelców konnych w brygadę zmotoryzowaną.

W dowództwach armii, pułków, batalionów lekarze weterynarii zajmowali odpowiedzialne funkcje zgodnie z wykształceniem organizując i czuwając nad zdrowiem koni.

W wojnie obronnej w 1939 roku brało udział 11 samodzielnych brygad kawalerii. Konie w jednostkach kawalerii Wojska Polskiego wykorzystywane były wyłącznie do przemarszów, ułani i strzelcy konni walczyli jak żołnierze piechoty. W 1947 rozwiązano ostatnią dywizję kawalerii w wojsku polskim.

WILEŃSKA BRYGADA KAWALERII AK

niewpowtarzalni
niewpowtarzalni
WIERNI
PRZYSIĘDZE

Kopia ilustracji z książki Włodzimierza Gibasiewicza "Niepowtarzalni"

Historia 16 – tego Pułku Ułanów Wielkopolskich stacjonującego w Bydgoszczy

16 Pułk Ułanów Wielkopolskich odrodził się z oddziału konnego powstańców wielkopolskich. W maju 1919 roku utworzono 2 Pułk Ułanów Wielkopolskich. Formowanie rozpoczęto od dnia 29 grudnia 1918 roku z rozkazu Dowództwa Głównego w byłym zaborze pruskim. W skład kadry pułku weszli oficerowie z trzech zaborów, żołnierze byłych jednostek niemieckich i ochotnicy z rejonu Bydgoszczy i Kalisza. Miejscem tworzenia się pułku było Biedrusko pod Poznaniem. Do dalszej rozbudowy pułku już jako 16 Pułku Ułanów, przyczynił się pobór. Typ pułku początkowo nosił znamiona kawalerii dywizyjnej. Uzbrojenie było w całości pochodzenia niemieckiego. Rogatywka z białym otokiem wyróżniała pułk od innych formacji. Po oswobodzeniu ziemi wielkopolskiej od zaborcy, pułk dnia 29 stycznia 1920 r. w pełnym składzie wkracza do Bydgoszczy i zakwaterowuje się w koszarach przy ul. Szubińskiej.

Od 9 marca 1920r. 16 Pułk Ułanów Wielkopolskich brał udział w kampanii 1920 r. Pierwszym dowódcą był Płk Roman Paślawski, z-cą dowódcy - mjr Wilhelm Światoldycz-Kisiel. Wymarsz pułku odbył się transportami kolejowymi z Bydgoszczy do Małopolski Wschodniej w rejon Podhorce, skąd w dniu 24 marca 1920 roku przechodzi do Zdołbunowa i wchodzi w skład V -

Brygady Kawalerii należącego do 2 armii WP Od 4 kwietnia do 18 czerwca 1920 r. pułk brał udział w działaniach ofensywnych, dochodząc do Dniepru.

ROK 1939

Dowódcą pułku był - ppłk Julian Arnold- Russocki

Naczelnym lekarzem weterynarii był kpt. lek. wet. Henryk Jaskólski .

W wojnie obronnej 16 pułk miał za zadanie powstrzymać napierające jednostki pancerne Guderiana. Już 3 września między Bukowcem a Polskimi Łąkami w powiecie świeckim 16 Pułk stoczył walkę z 3 Dywizją Pancerną Wehrmachtu i 23 dywizją piechoty. Wszelkie usiłowania piechoty wroga zmierzające do opanowania pozycji ułanów nie powiodły się mimo, że nieprzyjaciela wspierały czołgi.

Wśród Niemców wielu żołnierzy poległo i odniosło rany. Polacy zniszczyli sprzęt bojowy, 8 czołgów i kilka czołgów uszkodzili - sami ponieśli jednak dotkliwe straty.

Stosunek okupanta do polskiej służby weterynaryjnej, podobnie jak do całego naszego narodu, był zdecydowanie wrogi. Ponieważ lekarze weterynarii należeli do tej grupy inteligencji, która miała częsty i bezpośredni kontakt z ludnością wiejską, faszysty uważali ich za element pod względem politycznym szczególnie niebezpieczny – pisze dr Teodor R. Budny. I dalej podaje: Znaczna część lekarzy weterynarii już w pierwszych miesiącach okupacji była represjonowana przez władze niemieckie poprzez wysiedlenia, osadzania w więzieniach oraz mordowania. Natomiast wojenne zbrodnie sowieckie pokryto złąką milczenia, zapominając także o tym, że systematyczną likwidację żywołu polskiego Stalin i jego poplecznicy zaplanowali już na trzy lata przed wybuchem wojny – pisał Ryszard Kaczorowski, b. Prezydent na Uchodźstwie.

Dopiero ostatnich 20 lat dało nam, Polakom, możliwość odkłamania historii, szczególnie tej na wschód od Bugu w tym losów naszych obywateli w czasie okupacji wojennej i zniewoleniu powojennym. Tak okupanci niemieccy, jak i Sowietzi, traktowali lekarzy weterynarii jako niebezpieczną inteligencją elitę zawodową, z rozlicznymi kontaktami w środowisku wojskowym i wiejskim, gdzie silny był ruch oporu. Dlatego zawód nasz poniósł tak duże ofiary w ludziach. Lekarze weterynarii byli mordowani i ginęli w czasie działań wojennych, w niemieckich oflagach, sowieckich obozach jenieckich i łagrach, bądź zsyłkach na Syberię.

Lista ofiar zamordowanych przez Rosjan z NKWD do wiosny 1940 r. zawiera 21.857 nazwisk. Polskich jeńców obozu w Kozielsku 4410 osób – przewożono do odległego o blisko 250 km Katynia, gdzie byli rozstrzelani i następnie zakopywani w Lesie Katyńskim pod Smoleńskiem. Z obozu w Starobielsku polskich jeńców 3811 osób – przewożono do Charkowa, gdzie byli mordowani. Grzebano ich w podcharkowskim lesie w pobliżu wioski

Piatichatki. Z obozu w Ostaszkanie 6314 osób – policja, żandarmeria, straż graniczna i służba więzienna transportowano do odległego o 200 km Kalinina (Twer), gdzie mordowano i następnie grzebano w lesie Miednoje. Rozstrzelani w innych obozach i więzieniach zachodniej Ukrainy i zachodniej Białorusi (7305 osób). Uratowało się tylko 395 więźniów, z tego z Kozielska 205, z Ostaszkania 112, a ze Starobielska 78.

W 1939 r. w Polsce żyło i pracowało 2173 lekarzy weterynarii (w tym 22 kobiety). W służbie państwowej pracowało 579 lekarzy wet., w służbie samorządowej 1059, wolno praktykujących 305, emerytów 218 i 12 niepracujących zawodowo (dane wg „Spisu lekarzy weterynaryjnych w Rzeczypospolitej Polskiej z 1939r”). W 1939 r. w wojsku służyło 160 oficerów lekarzy weterynarii. Po mobilizacji w kampanii wrześniowej brało udział około 720 lekarzy, to jest blisko 1/3 ogółu.

Według ostatnich danych w latach II wojny światowej życie oddało około 440 polskich lekarzy weterynarii, co stanowi ponad 20 % procent ogółu przedstawicieli zawodu weterynaryjnego i jest to znacznie przewyższający wskaźnik śmiertelności ogółu obywateli Polski w tamtym okresie.

Straty te powstawały w wielu obszarach. Można wymienić podstawowe obszary:

- walka z okupantami;
- obozy koncentracyjne niemieckie i inne miejsca kaźni;
- obozy sowieckie (Katyń, Charków);
- miejsca zbrodni ukraińskich.

W obozach NKWD zamordowano ponad 100 lekarzy weterynarii, ofiarami Holocaustu było ponad 140 lekarzy weterynarii pochodzenia żydowskiego, a w bezpośredniej walce i w niemieckich obozach życie straciło około 200 lekarzy weterynarii.

Katyń ściśle powiązany jest z obozem jenieckim w Kozielsku (miasto w Rosji nad rzeką Żydzrą) ulokowanym w XIX-wiecznym monasterze Swiato-wiedienskij, zwanym także „Pustelnią Optyńską” lub klasztorem w Kozielsku. W obozie w Kozielsku uwięziono 4594 osoby (dane z grudnia 1939 r.), w tym ponad 300 lekarzy i 4 generałów. Przetrzymany była także jedna kobieta, pilot Janina Lewandowska (córka gen. J. Dowbor-Muśnickiego).

Natomiast Katyń to miejscowość położona nad Dnieprem, na zachód od Smoleńska. Jeńców z Kozielska w ramach „rozładowania obozów” wywożono od 3 kwietnia do 12 maja 1940 r. do Katynia koleją do stacji Gniezdowo, a stamtąd karetkami więziennymi. Mordowano ich w podziemiach siedziby NKWD strzałem w tył głowy oraz w pobliskim Lesie Katyńskim. Szczegółowo ten „massenmord” został opisany w raporcie medyczno-sądowym „Amtliches Material zum Massenmord von KATYN”, Berlin 1939. W Katyniu zamordowano 4410 oficerów polskich.

Biogramy lekarzy weterynarii zamordowanych Katyniu

DIONIZY DRESZLER

Ur. 5 października 1891 r. w Toruniu. Uczestnik Powstania Wielkopolskiego. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał 1919 r. na Uniwersytecie w Berlinie. Powiatowy lekarz w Chojnicach. Oficer rezerwy w stopniu kapitana. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r. Zostaje ciężko ranny pod Tarnopolem. Ostatnia wiadomość od niego pochodzi z listopada 1939 r. z Kozielska. Nazwisko jego widnieje na ostatniej liście wywózkowej NKWD z maja 1940 r. Zginął w Katyniu w maju 1940 r.

Źródła informacji:

Dr K. Millak na s. 156 artykułu „Lekarze weterynaryjni polscy - ofiary II wojny światowej 1939–1945, „Życie Weterynaryjne” z 1968, 5 podaje, że: *Dreszler Dionizy poległ w 1939 pod Lwowem*, co w świetle dokumentów nie jest informacją prawidłową. Źródło informacji: Wł. Lutyński „Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie”, Warszawa 1998 i „Lista Katyńska i Ukraińska Lista Katyńska” Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

BOGUMIŁ DIONIZY NOWICKI

Ur. 19 grudnia 1907 r. w Chełmży s. Michała i Jadwigi z Cieszyńskich. Absolwent Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego - dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał w 1930 r. W 1932 r. ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Podporucznik rez. Pracował w Gdyni jako lekarz samorządowy. Pracownik Rzeźni i Targowiska Zwierzęcego w Gdyni. Malarz - artysta. Student Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie. Członek Związku Polskich Artystów Plastyków w Gdyni. Zmobilizowany do Krzemieńca - Kresowa Brygada Kawalerii (?). W 9 Pułku Strzelców Konnych.

Lekarz wet. Nowicki Bogumił został osadzony w obozie w Kozielsku. Na liście wywózkowej NKWD z 9 kwietnia 1940. Zamordowany w kwietniu 1940 r. w Katyniu.

Źródło informacji:

„Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł. Lutyński, 1998 oraz „Lista Katyńska i Ukraińska Lista Katyńska”

SYLWESTER JAN RADOMSKI

Ur. 17 listopada 1905 r. w Mogilnie, syn Władysława i Praksedy z Płoszyńskich. Absolwent Gimnazjum Jana Kasprowicza w Inowrocławiu. W 1933 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Dyplom lekarza medycyny weterynaryjnej otrzymał w 1935 r. w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Filister Korporacji Akademickiej Lutyko-Venedyi we Lwowie. Na stopień podporucznika mianowany 1 stycznia 1936 r. i przydzielony do 9 Pułku Artylerii Ciężkiej. Pracował w Murowanej Goślinie, pow. Oborniki Wielkopolskie, jako lekarz samorządowy. Żonaty dwoje dzieci, syn Edmund i córka Jadwiga. W 1939 r. został zmobilizowany do 7 Pułku Strzelców Konnych Wielkopolskich - Wielkopolska Brygada Kawalerii i brał udział w słynnej szarży k.Sierakowa (na północ od Warszawy) otwierającej drogę do stolicy oraz w obronie Warszawy. Dostał się do niewoli sowieckiej , umieszczony w obozie w Starobielsku (Kozielsku) Zamordowany przez NKWD

Źródła informacji:

Z.Szacherski w książce „Wierni przysiędze”, Pax, Warszawa 1966, podaje, że por. lekarz wet. Sylwester Radomski, etatowy w 7 Pułku Strzelców Konnych poległ w bitwie pod Laskami dnia 19 września 1939 r. i odznaczony został pośmiertnie Krzyżem Walecznych.

W opracowanej przez prof. Władysława Lutyńskiego w 1998 r. „Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” czytamy:

Brał udział w kampanii wrześniowej w szarży w Laskach k/Warszawy (Sierakowie). Uznany błędnie za zmarłego 19 września 1939 r. (rzekomy grób na Cmentarzu Wojennym w Laskach - trzeci krzyż na pierwszej mogile po prawej stronie), potem w niewoli sowieckiej, osadzony w obozie w Kozielsku. Na liście wywózkowej NKWD z kwietnia 1940 r. - pagina arch. 543. Zamordowany w Katyniu w kwietniu 1940 r.

W liście opracowanej przez Radę Ochrony Pamięci i Męczeństwa na „Liście Katyńskiej i Ukraińskiej Liście Katyńskiej”, pod pozycją 12340, znajduje się przypis: *ppor Sylwester Jan Radomski, lek. wet, 9 pac. zam. 1940, Katyń.*

Radomski Sylwester – ur. 1908 w Murowanej Goślinie. Absolwent uczelni lwowskiej z 1934. Kapitan Wojska Polskiego uczestnik walk obronnych o Warszawę. W 1939 roku dostał się do niewoli sowieckiej.

MURAWSKI TADEUSZ

Ur. 21 maja 1909 w Trlągu pow. Mogilno s. Piotra. Absolwent Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie z 1936 r. Podporucznik rezerwy. Zmobilizowany do 5 Dywizjonu Artylerii Konnej. Wzięty do niewoli sowieckiej, zamordowany przez NKWD w Katyniu

FRANCISZEK TEODOR SAENGER

Ur. 30 stycznia 1878 r. w Kościerzynie, s. Teodora. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Uczelni w Giessen w 1904 r. W I wojnie światowej lekarz weterynarii w armii niemieckiej - ranny pod Gorlicami i odznaczony Żelaznym Krzyżem II kl. Następnie oficer w Wojsku Polskim - lekarz weterynarii. W 1920 r. naczelnym lekarzem weterynarii w 1, 3 i 4 armii. W 1921r. w stopniu podpułkownika przyniesiony został do rezerwy z przydziałem do kadry OK. VIII. **Od 1921 r. lekarz powiatowy w Gnieźnie i Szubinie.** Od 1931r. wolno praktykujący lekarz w Gnieźnie. W 1939r. przeszedł na emeryturę. **Mieszkał i pracował w Szubinie** . Pod koniec sierpnia 1939r. zgłosił swój akces do służby wojskowej w Wojsku Polskim . Zmobilizowany do OK VIII. Dostał się do niewoli sowieckiej w grudniu 1939r. Osadzony w obozie w Kozielsku. Nazwisko jego widnieje na liście wywózkowej NKWD z 5–9 kwietnia 1940r. Zamordowany w Katyniu.

Pośmiertnie mianowany na stopień pułkownika Wojska Polskiego.

Na tablicy pamiątkowej w Szubinie obok nazwiska widnieje napis:

„weterynarz”!

Źródło informacji:

„Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł.Lutyński, 1998.

JÓZEF TEOFIL WEIGT

Ur. 05.02.1906 w Jankowie Zalesnym pow. Ostrów. Członek organizacji im. Tomasza Zana i drużyny skautowej. Uczestnik Powstania Wielkopolskiego. Absolwent uczelni lwowskiej z 1931r. **Po studiach samorządowy lekarz wet. w Janowcu Wielkopolskim Mogilnie i Gębicach. Był Kierownikiem Rzeźni Miejskiej w Mogilnie.** Porucznik rez. Zmobilizowany do 21 Pułku Ułanów. W pułku tym odbył ćwiczenia rezerwistów. Uczestnik kampanii wrześniowej. Aresztowany i osadzony w Starobielsku – Miednoje. Zamordowany przez NKWD w kwietniu 1940.

Źródło informacji:

„List a lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł. Lutyński, 1998 oraz „List a Katyńska i Ukraińska List a Katyńska” Rady Ochrony pamięci Walk i Męczeństwa i „Charków. Księga Cmentarna” 2003 r s. 587 oraz art. dr K. Millaka „Lekarze weterynaryjni polscy – ofiary II wojny światowej 1939 - 1945, „Życie Weterynaryjne” 1986 nr 5 str.159

Weight Teofil ur. 1858. Absolwent uczelni w Dreźnie z 1882 r. Po I wojnie pracował między innymi w Mogilnie jako Powiatowy Lekarz Weterynarii W roku 1922 był PLW w Strzelnie (Strzelno było powiatem w latach ??)

Źródło informacji:

Przegląd Weterynaryjny 1923 r.

BERNARD MARCELI NOWAK

Ur. 26 kwietnia 1906 r. w Drewnie k. Gąsawy, s. Michała i Teresy z Weydmannów. Absolwent Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego w 1931 r. W 1931 r. ukończył także szkolenie w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Odbył ćwiczenia dla rezerwistów w 4 Pułku Ułanów. W 1933 r. awansował na podporucznika.

Przeniesiony do RKU Inowrocław. Mieszkał w Kartuzach.

Osadzony w obozie jenieckim w Starobielsku i zamordowany w 1940 r. w Charkowie.

Nazwiska lekarza wet. Nowaka Bernarda brakuje na Tablicy Pamiątkowej w Żninie. Także nie wymienia lekarza wet. B. Nowaka prof. Wł. Lutyński w „Liście lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie”.

Znajduje się natomiast na „Liście Katyńskiej i Ukraińskiej Liście Katyńskiej”, na której umieszczone są nazwiska polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie oraz obywatele RP z „Ukraińskiej Listy Katyńskiej” oraz w „Charków” Księga Cmentarna” 2003 s.374 i wymieniony jest w „Indeksie Represjonowanych Ośrodka KARTA”.

Źródło informacji: Publikacje podane w tekście.

ANTONI KRUSZKA

Ur. 14.01.1890 w Dochanowie pow. Żnin Studiował weterynarię w Berlinie, Monachium i Dreźnie gdzie w 1914 uzyskał dyplom lekarza weterynarii. O sprawę polską walczył od samego początku. 25 sierpnia 1914 roku wstąpił do Legionów Józefa Piłsudskiego. Pełnił funkcję lekarza weterynarii pułku artylerii lekkiej przy baterii sztabowej Józefa Piłsudskiego. Potem został wcielony do armii niemieckiej. Po zakończeniu wojny dołączył do Powstania Wielkopolskiego. Walczył też pod Lwowem, z bolszewikami, a walkę zakończył w stopniu majora. W dwudziestoleciu międzywojennym pracował jako powiatowy lekarz weterynarii w Obornikach Wielkopolskich. Stał się specjalistą w dziedzinie chorób pszczoł. W 1939 roku dostał przydział mobilizacyjny do 7 Pułku Strzelców Konnych w Biedrusku. Przeniesiony został potem do Ośrodka Zapasowego Wielkopolskiej Brygady w rejon Kraśnika. Był tam lekarzem weterynarii. Znalazł się w niewoli sowieckiej w obozie jenieckim w Starobielsku.

W grudniu 1939 roku napisał dwie kartki do rodziny w Obornikach. O wysiedleniu bliskich do Sanoka dowiedział się z telegramu z marca 1940 roku. Odpowiedział również telegramem z 28 marca 1940 r. To była ostatnia wiadomość, jaką otrzymała od niego rodzina. Korespondencja wysyłana do niego przez rodzinę wracała z dopiskiem wyjechał.

Rodzina dopiero po upadku komunizmu w Polsce dowiedziała się, że zginął w marcu 1940 roku. Kronika rodzinna podaje, że bliscy pod naciskiem UB wystąpili do sądu o uznanie go za zmarłego. Sąd ustalił umowną datę na 9 maja 1946 r.

W Słabomierzu żyją dalecy potomkowie oficera. - Antoni Kruszka był bliskim kuzynem mojego ojca - mówi Stefania Białkowska. - Ojciec mój zmarł, kiedy miałam 11 lat, więc nikt o wuju Antonim nie opowiadał. Powiedział o Katyniu jedynie bratu, ale polecił, żeby nikomu nie powtarzał i brat nikomu nic nie powiedział. Rodzina też nie zjawiała się u nas. Miał dwie córki i syna, którzy przez długi okres nie wiedzieli, co się z nim dzieje. Jego nazwisko znalazło się na liście katyńskiej z 1990 roku. Brat mojego ojca, magister farmacji, był w transporcie do Katynia. Na jednym z postojów pociągu z kolegą oddalił się od transportu i dzięki temu ocalał. Na szczęście nikt go nie szukał, a on nie dał się złapać. Pieszko z terenu ZSRR dotarł do Poznania. Potem mieszkał w Mogilnie.

Źródła informacji:

Słownik Polskich Lekarzy weterynarii 1394 – 1918 K.Millak. Pamiętniki Rodzinne dostarczone przez lek. wet. Hannę Głowacką

JÓZEF JAN SPRYSZYŃSKI

Ur. 1 października 1907 r. w Podgórzu, pow. włocławski s. Jana i Marianny z Brodeckich. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał po ukończeniu studiów weterynaryjnych na Uniwersytecie Warszawskim w 1937 r. Wcześniej w 1930 r. ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty. 1 grudnia 1932 r. mianowany na stopień podporucznika i przydzielony do 14 Pułku Piechoty. Ćwiczenia rezerwisty odbywał jako dowódca plutonu. W kampanii wrześniowej dowódca 3 kompanii 74 Pułku Piechoty. Zamordowany przez NKWD w kwietniu 1940 r. w Charkowie.

Źródło informacji:

„Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł.Lutyński,1998 oraz „Lista Katyńska i Ukraińska Lista Katyńska” Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa i „Charków”. Księga Cmentarna” 2003 s.508

JERZY CYRIAK KWIATKOWSKI

Ur. 16 marca 1887 r. w Złotowie, pow. mławski, s. Władysława i Marii z Brzuchowskich. W 1914 ukończył Instytut Weterynarii w Warszawie, uzyskując dyplom lekarza weterynaryjnego. Uczestnik I wojny światowej. Od 1918 r. oficer zawodowy Wojska Polskiego. W 1920 r. walczył w szeregach 3 Pułku Ułanów i IV Brygady Jazdy. Od 1924 r. przeniesiony do rezerwy i przydzielony do PKU Toruń. Major rez. Pracował jako lekarz sejmikowy w latach 1931 – 1939 w miejscowości Chodecz, pow. włocławski. Odznaczony

Krzyżem Walecznych. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r. Osadzony w obozie w Starobielsku i zamordowany w 1940 r. w Charkowie.

Źródło informacji:

„Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł.Lutyński, 1998 oraz „Lista Katyńska i Ukraińska Lista Katyńska” Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz „Charków” Księga Cmentarna” 2003 s. 284

JAN WRÓBLEWSKI

Ur. 15 maja 1884 r. w Nasutowie, woj. lubelskie. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Uniwersytecie w Dorpacie w 1911 r. W 1914 r. powołany do armii rosyjskiej. Po wojnie wstąpił do polskiej armii. Służył w szeregach 5 Pułku Ułanów i V Brygadzie Jazdy. W 1920 r. walczył w stopniu majora przeciwko wojskom Budionnego pod Komarowem. Po tych działaniach służył w Komisji Remontowej nr 15 jako komendant Okręgowego Szpitala Koni nr 2 w Lublinie. Mianowany został szefem służby weterynaryjnej w brygadach jazdy konnej w Warszawie i Krakowie. W 1921 r. mianowany na stopień podpułkownika. **Następnie przeniesiony do Poznania i Grudziądza. Od 1931 r. naczelnny lekarz weterynarii Centrum Wyszkozenia Kawalerii.** W 1938 r. przeniesiony w stan spoczynku. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, medalami 1918–1921 i 10-lecia RP. Krótco przed wybuchem II wojny zostaje zmobilizowany.

Trafia do niewoli rosyjskiej i do obozu w Starobielsku i bestialsko zamordowany przez NKWD w kwietniu 1940 r. w Charkowie.

Źródło informacji:

„Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie” Wł.Lutyński, 1998 oraz „Lista Katyńska i Ukraińska Lista Katyńska Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa i „Charków Księga Cmentarna” 2003, s. ”14.

WALENTY LESZKO

Ur. 1894 r. w Brodnicy. Weterynarię studiował początkowo w Dorpacie (obecna Estonia), a dyplom uzyskał w 1922 r. we Lwowie. **Po studiach był miejskim lekarzem - Dyrektor rzeźni w Brodnicy.** Aresztowany 20.10.1939 w Brodnicy i przewieziony do obozu jenieckiego pod Królewcem (stalag I a) skąd przesłał rodzinie kartkę pocztową datowaną 09.12.1939.

Różne są źródła podające miejsce w którym zginął.

A) w obozie w Królewcu 31.12.1939 (dr Witold Przewoski)

B) we Lwowie zamordowany przez NKWD jesienią 1939 r.(na liście członków Korporacji Lutyko- Venedya)

Źródła informacji:

Lista członków Lutyko – Venedya, Życie Weterynaryjne nr 9/1967 art. dr W. Przewoskiego.

EUGENIUSZ CZEKOTOWSKI

Ur. 7 sierpnia 1893 r. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał w 1919 r. w Nowoczerkasku. **Pracował jako wolno praktykujący lekarz w Kcyni, pow. Szubiński, a następnie w Damasławku pow. Wągrowiec.** Porucznik Wojska Polskiego internowany przez sowietów w 1939 r. Zamordowany przez NKWD w Mińsku (więzienie „Amerykanka”)

Na Tablicy Pamiątkowej w Kcyni, wymieniającej osoby zamordowane w „innych miejscach kaźni”, czytamy: (1893–1940) porucznik, weterynarz w Kcyni i Damasławku. Na kościele poklasztornym p. w. WNMP w Kcyni widnieje tablica pamiątkowa rozstrzelanych wiosną 1940 r. przez stalinowskie 49 NKWD i na tej tablicy napis: *jeńcy Mińska: Eugeniusz Czekotowski - weterynarz.* Natomiast w alfabetycznej „Liście oficerów Wojska Polskiego 1918-1921”: ppor., lekarz weterynarii.

Źródło informacji:

Strona internetowa Kcyni, a także „Alfabetyczny Spis lekarzy weterynaryjnych RP”, Warszawa 1931 poz. 170, s. 42–43 i „Lista oficerów WP 1918 - 1921” Muzeum Wojska Polskiego. Słownik Polskich Lekarzy weterynarii 1394 – 1918 K. Millak

LEON DOMINIK OZIMKIEWICZ

Ur. w 1904 r. Dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał w 1929 r. na UW w Warszawie. **Pracował w rzeźni w Nowem n. Wisłą w woj. pomorskim.** Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 r. Po kapitulacji służył w stopniu porucznika w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Według informacji zawartej w biogramie S. Jakubowskiego: *Zmarł w szpitalu wojskowym Nr 2 w Kenagim w Iraku*”.

W „Indeksie Represjonowanych Ośrodka KARTA” czytamy:

Ozimkiewicz Leon, s. Wincentego, ur1904 r. aresztowany 18 września 1939 r. w Tarnopolu, osadzony w obozie Juchnow w Rosji w 1940 r. Od 18czerwca 1940

r. do września 1941 r. w obozie Griazowiec (Rosja), następnie wstąpił do Armii Andersa (w miejscowości Tatiszczewo).

Źródło informacji:

Publikacja podana w tekście oraz S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 297

Biogramy lekarzy weterynarii ofiar terroru hitlerowskiego

ALBIN ANTONI KWIATKOWSKI

Ur. 1 marca 1880 r. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Uniwersytecie w Berlinie w 1906 r. Uczestnik Powstania Wielkopolskiego w 1918-1919. Lekarz weterynarii, major Wojska Polskiego. **Dyrektor Rzeźni Eksportowej w Bydgoszczy.** *W czasie II wojny światowej zamordowani zostali: Albin A.Kwiatkowski z Bydgoszczy (...)* - cytat ten pochodzi z art. dr. Stanisława Janka: „Początki organizacji polskiej służby weterynaryjnej na Pomorzu” - „Życie Weterynaryjne” 73 (u), 1998, s. 444–445.

Na „Liście oficerów Wojska Polskiego” znajduje się odwrotny układ imion - Antoni Albin. W art. dr. Konrada Millaka: „Lekarze weterynaryjni polscy ofiary II wojny światowej 1939-1945” na s. 157 napisano: *rozstrzelany w 1–9 w Pile.* Doc. S. Jakubowski rozszerza ten opis: *5 września 1939 r. aresztowany w Bydgoszczy i 12 września 1939 r. rozstrzelany pod Tryszczynem wraz z 2 synami (Tadeusz 21 lat, Adam 19 lat).*

Źródło informacji:

S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 216 oraz publikacje podane w tekście.

WALENTY LESZKO

Ur. 1894 r. w Brodnicy. Studiował weterynarię w Dorpacie od 1914 r., a dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał w 1922 r. na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Członek rzeczywisty Korporacji Akademickiej Lutyko-Venedya we Lwowie. **Miejski lekarz weterynarii w Brodnicy, dyrektor rzeźni także w Brodnicy.** Zamordowany we Lwowie jesienią 1939 r. przez NKWD - informacja na podstawie „Lista członków Polskiej Korporacji Akademickiej Lutyko-Venedya (Lwów)” s. 42. Natomiast w art. dr. K. Millaka „Lekarze weterynaryjni polscy – ofiary II wojny światowej 1939 - 1945”, „Życie Weterynaryjne” 1968, 5, s. 157: *zginął w 1939 w więzieniu we Włocławku.* Jeszcze inną wersję podaje S.

Jakubowski: *Aresztowany 20 października 1939 r. i uwięziony w Stalagu I A pod Królewcem i tam zamordowany 31 grudnia 1939 r.*

Źródło informacji:

S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 228 oraz publikacje podane w tekście.

LEON STANISŁAW REIMANN

Ur. 03.08.1912 w miejscowości **Staw pow. Toruń**. Absolwent uczelni lwowskiej. W 1939 uzyskał absolutorium, a 12 kwietnia 1942 otrzymał dyplom lekarza weterynarii na uczelni lwowskiej administrowanej przez okupanta *(Tierärztliche Fachkurse). Od 1939 do 07.12.1942 **pracował jako asystent miejskiego lekarza weterynarii (Niemca Pulmiera) w Wąbrzeźnie**. Za aktywną działalność w ruchu oporu został aresztowany w dniu 07.12.1942 i skazany na karę śmierci przez Sondergericht. Stracony przez ścięcie w więzieniu w Poznaniu 06.06.1943 r. W 1945 roku ekshumowany i **pochowany w Wąbrzeźnie**

Źródło informacji:

„Lista członków Polskiej Korporacji Akademickiej Lutyko-Venedya (Lwów)”, s. 4cj . Członek rzeczywisty tej korporacji. Także S.Jakubowski: „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 337. Przekaz bratanka lek.wet. Andrzeja Reimanna

PIOTR ROLBIECKI

Ur. w 1908 r. Dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał na UW w Warszawie w 1937 r. **Pracował w woj. pomorskim jako samorządowy lekarz w Kowalewie. Był dyrektorem rzeźni miejskiej w Kowalewie, pow. Wąbrzeźno. Rozstrzelany w Kowalewie w 1939 r.**

W biogramie w 1984 r. S. Jakubowski pisał: *Aresztowany przez gestapo 15 kwietnia 1940 r. i uwięziony w obozie koncentracyjnym Gusen, gdzie zginął 3 czerwca 1940 r.*

Podczas kwerendy w archiwum ITS w Bad Arolsen (Niemcy) znajdujemy następujący zapis: „Robiecki Piotr ur. 31 stycznia 1901 lub 1908 w Libenau, lekarz weterynarii, s. Waleriana i Anny z d. Zmich. Aresztowany 1 czerwca 1940 r. i dostarczony do obozu koncentracyjnego Mauthausen - numer więźnia 22472/2711 i 3 czerwca 1940 r. o godz. 19.40 umiera w obozie Mauthausen/Komando Gusen z powodu osłabienia serca i układu krążenia. W Gusen numer obozowy -134615”.

ERYK SMOROWSKI

Ur. 18 maja 1894 r. w Żninie. W latach 1911–1913 był członkiem organizacji niepodległościowej im. Tomasza Zana. W 1919 r. jako ochotnik walczył w Powstaniu Wielkopolskim - porucznik artylerii. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał w 1928 r. na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie.

Po studiach pracował w Żninie jako lekarz wolnej praktyki. Dyrektor rzeźni miejskiej w Kościanie, woj. poznańskie. Aresztowany 9 października 1939 r. Rozstrzelany publicznie jako zakładnik w 1939 r. na Rynku w Kościanie.

Źródła informacji:

„Alfabetyczny spis lekarzy weterynaryjnych RP” Warszawa 1931, poz. 1069, s. 100–101, S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 371.

BOLESŁAW FIUTAK

Ur. 2 lutego 1887 r. w Januszkowicach, pow. inowrocławski. Dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał w 1939 r. na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Lekarz weterynarii w pow. włocławskim. Porucznik Wojska Polskiego. Zginął w Dachau w 1940 r.

Doc. S. Jakubowski uzupełnia ten biogram: W 1912 r. był członkiem tajnej organizacji niepodległościowej im. Tomasza Zana (TTZ). W 1919 r. był ochotnikiem w Wojsku Wielkopolskim. Prof. J.Tropiło dodaje: zm. 12 grudnia 1940 w Mauthausen. Uczestnik kampanii wrześniowej w stopniu porucznika rez. W 1940 został aresztowany w maju przewieziony do obozu koncentracyjnego Dachau (nr obozowy 19467) i 2 sierpnia do Mauthausen (nr obozowy 6150).

Źródło informacji:

J.Tropiło, L.Płochocka-Wójcik, J.Wiśniewski: „Drugi słownik polskich lekarzy weterynarii” (Nazwiska na litery E oraz F), „Życie Weterynaryjne” 2004, 79 (4), s. 231 i „Alfabetyczna lista oficerów WP 1918–1921” Muzeum Wojska Polskiego oraz art. dr. Konrada Millaka „Lekarze weterynaryjni polscy - ofiary II wojny światowej 1939–1945”, „Życie Weterynaryjne” 1968 grudnia s. 371, a także S. Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 92 oraz prof. J.Tropiło „Drugi słownik biograficzny polskich lekarzy weterynarii 1919–2000”, Warszawa 2009, s.105.

SZCZEPAN GRACZ

Ur. 2 sierpnia 1888 r. w Sypniewie pow. Sepólno Krajeńskie, syn Wincentego i Franciszki z d. Matz. Mając dwanaście lat uczęszczał do

Collegium Marianum w Pelplinie. Następnie ukończył gimnazjum w Chełmnie, uzyskując świadectwo dojrzałości. W 1912 r. rozpoczął studia weterynaryjne w Dreźnie i Berlinie. Podczas studiów działał w polskich organizacjach akademickich. Agitował także w Prusach Wschodnich (Szczytno, Giżycko, Olsztyn, Iława, Ostróda). **Po studiach w 1915 r. został powiatowym lekarzem weterynarii w Grudziądzu**, następnie w latach 1917– 1918 w Lęborku. Uczestniczył w wiecach na rzecz przyłączenia Pomorza do Polski, za co zostaje aresztowany. Zwolniony w 1918 r. ze względu na zły stan zdrowia. **Od 1 grudnia 1919 do 1924 r. pracuje jako wojewódzki lekarz (inspektor) weterynarii w Toruniu**. W 1923 r. broni pracę doktorską na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Dr Szczepan Gracz uczestniczył z innymi lekarzami weterynarii w przygotowaniu rozporządzeń Prezydenta R. P. dotyczących zwalczania zwierzęcych chorób zaraźliwych z 22 sierpnia 1927 r. oraz o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa z 22 marca 1928 r. Ustawy te obowiązywały przez 70 lat (do 1997 r.). **Przenosi się do Poznania, gdzie pracuje do 1927 r. jako Naczelnik**. W latach 1927–1936 naczelnik wydziału w Departamencie Weterynarii MRiDP. W 1936 r. umiera mu żona. **Wstępuje do Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Zgromadzenie Księża Pallotynów)**. W 1940 r. odbiera święcenia kapłańskie z rąk bp. Stanisława Galla. Podczas wojny udaje się na tereny przyłączone do Rzeszy z zamiarem udzielania posługi kapłańskiej polskim rodzinom. Działał także jako łącznik między polskimi organizacjami z terenu GG, a Rzeszą. Używał nazwiska Stefan Grenz - handlarz bydła. Zostaje ujęty przez gestapo i osadzony w więzieniu w Radogoszczy. 11 listopada 1942 r. zostaje zamordowany w Łodzi. Po wojnie zwłoki ekshumowano i pochowano w pallotyńskiej kwaterze w Ołtarzewie.

Dr Szczepan Gracz jako jeden z pierwszych lekarzy weterynarii zajmował się utylizacją zwłok zwierzęcych. Opublikował książkę dotyczącą higieny mięsa oraz sześć rozpraw naukowych.

Na zakończenie cyt. słów prof. Wł. Lutyńskiego, pod którymi autor podpisuje się obiema rękami: „Jego heroiczna postawa w pracy i życiu oraz męczeńska śmierć zasługują na beatyfikację”.

Źródło informacji:

Ks. Janusz Dyl SAC: „Pallotyni w Polsce w latach 1907–1947”, Lublin 2001. Konrad Millak: „Polski Słownik Biograficzny”, tom VIII, 1959–1960. T.Oracki: „Słownik Biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)”, Warszawa 1983. S.Jank: „Początki organizacji polskiej służby weterynaryjnej na Pomorzu” - „Życie Weterynaryjne” 11/1998, 444–445.

FRANCISZEK PIOTR GRAJEWSKI

Ur. 29 kwietnia 1880 r. w **Świeciu**. Lekarz weterynaryjny, major Wojska Polskiego. W 1905 r. uzyskał dyplom lekarza weterynaryjnego w Berlinie. **Po ukończeniu studiów weterynaryjnych pracuje jako miejski lekarz weterynarii w**

Grudziądzu. W 1939 r. był dyrektorem Rzeźni Eksportowej w Grudziądzu. Zamordowany podczas II wojny światowej. Doc. S. Jakubowski rozszerza opis: *W dniu 6 września 1939 r. aresztowany przez gestapo i uwięziony w więzieniu śledczym w Grudziądzu. Rozstrzelany 15 września 1939 r. w Książęcej Górze pod Grudziądzem.*

Źródło informacji:

Art. dr. St.Janka „Początki organizacji polskiej służby weterynaryjnej na Pomorzu” - „Życie Weterynaryjne” 73 (11), 1998, 444–445 oraz S.Jakubowskiego „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 122.

JULIAN GRZMIL

Ur. w 1901 r. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Wydziale Weterynaryjnym Uniwersytetu Warszawskiego w 1928 r. Doc. S. Jakubowski w biogramie pisał: *W 1939 r. pracował w rzeźni eksportowej w Bydgoszczy. W okresie okupacji brał udział w akcjach konspiracyjnych AK w Radomiu. Zginął wraz z całą rodziną, zamordowany przez gestapo.*

Źródło informacji:

S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 126.

JÓZEF HOPPE

Ur. 5 czerwca 1886 r. w Kościelcu Kujawskim, pow. Inowrocław, s. Antoniego i Wandy z Jasińskich. Ukończył studia weterynaryjne i rolnicze w Monachium. Żonaty z Janiną z d. Bieńkowską (1887). Właściciele majątków Czyste (pow. Inowrocław), Skubarczewo (pow. Mogilno) i Lucim (pow. Bydgoszcz). Ziemianin, hodowca koni, członek licznych organizacji rolniczych - Kółek Rolniczych, Związku Ziemian w pow. Strzelno, w Inowrocławsko-Strzelińskim Towarzystwie Rolniczym oraz prezes Zrzeszenia Plantatorów Buraka Cukrowego. Odznaczony Krzyżem Polonia Restituta. W nocy 22 na 23 października 1939 r. gestapo aresztowało grupę 55 osób i osadzono w więzieniu w Inowrocławiu. Tam lekarz weterynarii Józef Hoppe został zamordowany. W 1945 r. zwłoki ekshumowano i pochowano w grobowcu rodzinnym w Kościelcu Kujawskim.

Źródło informacji:

Art. prof. Władysława Lutyńskiego „Życiorysy lekarzy weterynarii ze środowiska ziemiańskiego - ofiar wojny i represji” - „Życie Weterynaryjne” 72 (3), 1997, 112.

ANASTAZY WACŁAW KENSIK

Ur. 28 września 1890 r. w Chełmnie. Studiował weterynarię w Berlinie i we Lwowie. Tytuł lekarza weterynaryjnego otrzymał we Lwowie w 1922 r. W 1918 r. brał udział w Powstaniu Wielkopolskim. **Po studiach powrócił do Chełmna, gdzie pracował na stanowisku miejskiego lekarza weterynarii. Przeniósł się do Świecia, gdzie został lekarzem powiatowym. W Świeciu był dyrektorem rzeźni, a następnie burmistrzem miasta.** Współuczestniczył wraz z dr. Franciszkiem Fiscoederem, dr. Szczepanem Graczem i lekarzem wet. Franciszkiem Ziegertem w powstaniu rozporządzeń Prezydenta RP dotyczących zwalczania zwierzęcych chorób zaraźliwych z dnia 22 sierpnia 1927 r. oraz badania zwierząt rzeźnych i mięsa z 22 marca 1928 r., które to obowiązowały do 1997 r. (przez 70 lat). Wydał także książkę dla lekarzy weterynarii: „Podręcznik praktyczny do badania mięsa”. Uczestniczył w kampanii wrześniowej w stopniu kapitana. Został aresztowany i osadzony w obozach koncentracyjnych, ostatnim z nich był Dachau, gdzie go zamordowano 25 lutego 1941 r.

Źródło informacji:

Art. dr. Stanisława Janka „Początki organizacji polskiej służby weterynaryjnej na Pomorzu”, „Życie Weterynaryjne” 73 (11), 1998, 444–445 i „Alfabetyczna lista oficerów WP 1918–1921”, Muzeum Wojska Polskiego oraz „Alfabetyczny Spis lekarzy weterynaryjnych RP”, Warszawa 1931, poz. 485, s. 64–65.

ROMAN LEDZIŃSKI

Ur. w 1913 r. w Błędziniu, pow. Świecie. W 1939 r. otrzymał dyplom lekarza weterynaryjnego na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Członek rzeczywisty Korporacji Akademickiej Lutyko-Venedyi we Lwowie. Jak podaje dr Stanisław Jank w art „Początki organizacji polskiej służby weterynaryjnej na Pomorzu” - „Życie Weterynaryjne” 73 (u), 1998, 444–45: *W czasie II wojny światowej zamordowani zostali: (...) Roman Ledziński ze Świecia.* S. Jakubowski natomiast rozszerza opis: *Od kwietnia 1940 r. do października 1941 r. był więziony w obozie koncentracyjnym Oranienburg. Zwolniony z obozu i ponownie aresztowany i uwięziony wraz z matką i rodzeństwem w Grudziądzu. W marcu 1943 r. zwolniony w stanie agonalnym i przewieziony do domu krewnych, gdzie wkrótce zmarł 11 marca 1943 r*

Źródło informacji:

S. Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 225 oraz publikacja podana w tekście.

EDMUND LEMM

Ur. w 1891 r. w Berlinie. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Uniwersytecie w Berlinie w 1920 r. **Pracował jako samorządowy i miejski lekarz weterynarii w Inowrocławiu. Był dyrektorem rzeźni miejskiej w Inowrocławiu.** Obronił pracę doktorską, otrzymując tytuł doktora weterynarii. W kampanii wrześniowej uczestniczył w stopniu porucznika. Dostał się do niewoli niemieckiej i jako jeńiec wojenny trafił do Oflagu Murnau VII B. **Odmówił podpisania Volkslisty.** Przeniesiony został do Obozu Koncentracyjnego Hamburg-Neuengamme, gdzie zmarł 16 stycznia 1945 r. S. Jakubowski podaje, że został: *zamordowany.*

Źródło informacji:

Art. dr. K.Millaka - „Lekarze weterynaryjni polscy - ofiary II wojny światowej 1939–1945”, „Życie Weterynaryjne” 1968 grudnia s. 371 oraz S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 226.

WIKTOR MARCINKOWSKI

Ur. 25 marca 1903 r. w Trabinie. Dyplom lekarza weterynaryjnego uzyskał na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie w 1931 r. **Pracował w Rypinie, woj. pomorskie, jako samorządowy lekarz weterynarii. W 1939 r. pracował jako samorządowy lekarz weterynarii, mieszkał w Dobrzyniu n. Drwęcą.** Zginął we wrześniu w 1939 r. S. Jakubowski rozszerza biogram: *Aresztowany przez gestapo w kwietniu 1941 r. i uwięziony w Obozie Koncentracyjnym w Mauthausen, gdzie zginął 30 lipca 1941 r.*

Źródło informacji:

Art. dr. K.Millaka - „Lekarze weterynaryjni polscy - ofiary II wojny światowej 1939–1945”, „Życie Weterynaryjne” 1968 grudnia s. 372 oraz S.Jakubowski „Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów)”, Puławy 1984, s. 250, a także w „Spis lekarzy weterynaryjnych w Rzeczypospolitej Polskiej” Warszawa 1939, s. 82.

STEFAN PIOTROWSKI

Ur. 27 **kwietnia 1881 r. w Dziekanowicach pow. Żnin.** Ur. 27 III w Dziekanowicach, pow. gnieźnieński, s. Franciszka, rolnika i Antoniny z d. Kranz. **Uczył się w gimnazjum w Trzemesznie** i Gnieźnie, skąd w 1902 r. został usunięty za działalność w Towarzystwie Tomasza Zana, a następnie skazany w procesie 9 VI 1903 r. na tydzień więzienia. Dyplom lekarza weterynaryjnego otrzymał w 1906 r. w Instytucie w Charkowie. W 1920 r. był powiatowym

lekarzem weterynarii na Poznań Wschód. W pierwszych latach wojny był zastępcą delegata rządu emigracyjnego na województwo poznańskie. Położył znaczne zasługi w organizowaniu walki z Niemcami. Ukrywał się, gdyż był szczególnie zajadle ścigany przez okupanta. W 1941 r. został aresztowany i osadzony w Forcie VII. Przewieziony do więzienia Plötzensee pod Berlinem i ścięty 20 marca 1942 r.

W 1940 r. ukształtowało się kierownictwo Komendy Dzielnicy Zachodniej SN oraz NOB (Narodowa Organizacja Bojowa). Do Komendy Dzielnicy wszedł jako doradca ds. politycznych dr Stefan Piotrowski - czy ten tekst dotyczy dr S. Piotrowskiego lekarza weterynarii?

Podczas kwerendy w archiwum ITS w Bad Arolsen (Niemcy) natrafiono na wpis: Piotrowski Stefan ur. 27 marca 1881 r. w Dziekanowicach, zamieszkały w Poznaniu, lekarz weterynaryjny, żonaty z Jadwigą z d. Tomaszewska, zginął 20 marca 1942 r. o godz. 5.50 w Berlin-Charlottenburg. Przyczyna śmierci - śmierć przez ścięcie głowy. Na podstawie wyroku z dnia 18 grudnia 1941 r., sędzia: People's Court Berlin, powód - przygotowanie zdrady.

Źródło informacji:

Publikacje podane w tekście oraz „Alfabetyczny Spis lekarzy weterynaryjnych RP 1931” poz. 888, s. 88–89 i K.Millak: „Lekarze weterynaryjni polscy - ofiary II wojny światowej 1939–1945”, „Życie Weterynaryjne” 1968, 5,158 oraz L.Staszewski „Przyczynek do dziejów służby weterynaryjnej w Wielkopolsce”, Biuletyn Informacyjny Wielkopolskiej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej nr 8, czerwiec 1993.

Opracował lek. wet Ryszard Tyborski. Współpraca: lek. wet. Wojciech Janiszewski

Przy opracowaniu wykorzystywano dane zawarte w:

- 1. Alfabetyczny spis lekarzy weterynaryjnych Rzeczypospolitej Polskiej ze Spisu lekarzy weterynaryjnych w Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 1931**
- 2. Alfabetyczny spis oficerów RP 1818 – 1921, Muzeum Wojska Polskiego.**
- 3. Jakubowski S.: Polscy lekarze weterynarii w II wojnie światowej (zestaw biogramów). Puławy 1984**
- 4. Lutyński Władysław: Lista lekarzy weterynarii jeńców obozów w Kozielsku i Starobielsku zamordowanych w Katyniu i Charkowie. Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna oraz Koło Seniorów Warszawskiej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej. Warszawa 1998**
- 5. Millak K.: Lekarze weterynaryjni polscy – ofiary II wojny światowej 1939 – 1945 Życie Weterynaryjne 1968 r. nr 5 i 12**
- 6. Tropiło J. i współpracownicy.: Drugi słownik biograficzny polskich lekarzy weterynarii 1919 – 2000 Warszawa 2009**
- 7. Włodzimierz A.Gibasiewicz „Niepowtarzalni” lekarze weterynarii ofiary II wojny światowej. Wydawnictwo - Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna 2009**